

Як громадянам скористатися своїм правом на професійну правову допомогу в умовах воєнного стану?

В Україні право особи на професійну правову допомогу відіграє важливу роль у забезпеченні реалізації, захисту та охорони прав і свобод людини і громадянина.

Так, відповідно до ст. 59 Конституції України кожен має право на професійну правничу допомогу і є вільним у виборі захисника своїх прав. Більше того, у випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно.

У ч. 2 ст. 64 Конституції України вказано, що в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені [статтями 24](#) (рівні конституційні права), [25](#), [27](#), [28](#), [29](#), [40](#), [47](#), [51](#), [52](#), [55](#) (права і свободи людини і громадянина захищаються судом), [56](#), [57](#), [58](#), [59](#) (кожен має право на професійну правничу допомогу), [60](#), [61](#), [62](#), [63](#) цієї Конституції.

Отже, будь-яких змін до застосування норм щодо професійної правничої допомоги під час воєнного стану не передбачено.

Відносини щодо порядку реалізації права на безоплатну правову допомогу регулює Закон України “Про безоплатну правову допомогу” (далі [Закон № 3460](#)).

Так відповідно до Закону № 3460 право на безоплатну правову допомогу це гарантована Конституцією України можливість громадянина України, іноземця, особи без громадянства, у тому числі біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, отримати в повному обсязі **безоплатну первинну правову допомогу, а також можливість певної категорії осіб отримати безоплатну вторинну правову допомогу** у випадках, передбачених цим Законом.

Суть безоплатної первинної правової допомоги полягає в тому, що особа інформується про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

На безоплатну первинну правову допомогу мають право усі особи.

- Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг:
- надання правової інформації;
- надання консультацій і роз'яснень з правових питань;
- складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру);
- надання консультацій, роз'яснень та підготовка проектів договорів користування земельними ділянками (оренда, суборенда, земельний сервітут, емфітевізис, суперфіцій) для сільського населення - власників земельних ділянок;
- надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.
- Надають безоплатну первинну правову допомогу органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; фізичні та юридичні особи приватного права; спеціалізовані установи; центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Відповідно до статті 13 Закону № 3460 безоплатна вторинна правова допомога це вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя.

- Безоплатна вторинна правова допомога включає такі види правових послуг:
- захист;
- здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- складення документів процесуального характеру.

- Надають безоплатну вторинну правову допомогу;
- центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

На відміну від безоплатної первинної правової допомоги право на безоплатну вторинну правову допомогу мають лише певні категорії осіб, що визначені в [статті 14](#) Закону № 3460.

Так, відповідно до ст. 14 Закону № 3460 право на безоплатну вторинну правову допомогу мають такі категорії осіб:

- особи, якщо їхній середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, а також особи з інвалідністю, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб;
- діти, у тому числі діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту;
- **внутрішньо переміщені особи;**
- громадяни України, які звернулися із заявою про взяття їх на облік як внутрішньо переміщених осіб;
- громадяни України - власники земельних ділянок, які проживають у сільській місцевості;
- громадяни України, які проживають на тимчасово окупованій території;
- особи, до яких застосовано адміністративне затримання;
- особи, до яких застосовано адміністративний арешт;
- особи, які відповідно до положень кримінального процесуального законодавства вважаються затриманими;
- особи, стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою;
- особи, у кримінальних провадженнях стосовно яких відповідно до положень [Кримінального процесуального кодексу України](#) захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії, а також особи, засуджені до покарання у вигляді позбавлення волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або обмеження волі;
- особи, на яких поширюється дія [Закону України](#) "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту";
- особи, які звернулися із заявою про визнання особою без громадянства;
- ветерани війни та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань;
- особи, які перебувають під юрисдикцією України і звернулися для отримання статусу особи, на яку поширюється дія [Закону України](#) "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";
- особи, щодо яких суд розглядає справу про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи;
- особи, щодо яких суд розглядає справу про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- особи, реабілітовані відповідно до законодавства України;
- особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі;

- викривачі у зв'язку з повідомленням ними інформації про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення.

Для того, щоб кожна людина мала можливість захистити свої права, працює система безоплатної правової допомоги <https://www.legalaid.gov.ua/>.